

Politikai
röpiratek.

157.

The first part of the book is devoted to a general
 history of the country, and to a description of the
 various tribes and nations which inhabit it. The
 author has collected a great number of curious
 facts and anecdotes, which he has related in a
 plain and simple manner. The second part of the
 book contains a description of the manners and
 customs of the several nations, and of the
 different kinds of agriculture, husbandry, and
 manufactures which they employ. The third part
 of the book is a description of the natural
 history of the country, and of the several
 kinds of animals, birds, fishes, and insects
 which are found in it. The fourth part of the
 book is a description of the mineral history of
 the country, and of the several kinds of
 minerals which are found in it. The fifth part
 of the book is a description of the political
 history of the country, and of the several
 governments which have reigned in it. The
 sixth part of the book is a description of the
 military history of the country, and of the
 several wars which have been fought in it. The
 seventh part of the book is a description of the
 civil history of the country, and of the several
 laws and customs which have been established
 in it. The eighth part of the book is a
 description of the ecclesiastical history of the
 country, and of the several churches and
 religious orders which have been founded in it.

157/18

1.

A'

Jász és Kun

Megyebéli

Törvény-Székeket

tárgyazó

Statutumok,

mellyek

JÓSEF, Ő Királyi Hertzegsége, Fel-
séges Nádor-Ispány, mint azon Me-
gyék Grófja, és Birája által megerő-
sítettvén, a' Megyéknak 1799-dik Esz-
tendőben, Böjt-elő Havának 13-dik
napján tartatott Közönséges Gyűlésé-
ben ki-hirdettettek, és a' megtartás
végett közönségesse tétettek.

B/c.

[1799]

a

W

THE NEW YORK

LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1892

NEW YORK

1892

THE NEW YORK LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1892

ELSŐ STATUTUM.

A' Perlekedéseknek rövidítéséről.

I. §.

Az igazság kiszolgáltatásának hamarabb voltára nézve meghagyattatik; hogy a' Perlekedőknek, kik Prókátorok által akarják Pereiket folytatni, megengedtetik ugyan, hogy azoknak segítségekkel élhessenek; ezek azonban, tudniillik a' Prókátorok, köteleztetnek, hogy mennél rövidebben lehet allegállyanak; a' kifogásokat, mellyek között hárommal élhetnek, tsupán egy Terminuson, és két feleletekben, azonnal fel-tegyék; valami pedig a' meritumot, vagy magát a' Pernek tárgyát illeti, mind azt három feleletekben bé-rekeszszék; negyediket tenni nem szabad, és ha tesznek, a' Bíróság keresztelje-ki, és a' költséget fizettesse-meg a' másik Félnek.

Midőn pedig szegény emberek a Tanáts előtt szóval perelnek egymással, tartoznak a' Helység Notáriussai azoknak panaszszáikat, és egymásnak teendő felelettyeikét ki-halgtani rövideden, és hűségesen papirosra tenni, mellyekre a' Birák ítéletet hozván, a' Notárius a' Sententiát írja-be a' Feleknek felelettyeik után.

2. §.

Többire a' Districtusokban eddig is szokásban volt mód szerént, szabad léssen ezután-is a' *Iurisstitiumokban*, vagy Törvény szünések idejében (ki vévén az aratásit) a' Pereket folytatni, azokban Sententiákat hozni 's azokat *Executio* által tellyesíteni.

MÁSODIK STATUTUM

A' Személyes Tselekedetekről.

1. §.

Azoknak meg-zabolázásáról, a' kik a' közönséges Parantsolatok, és a' Magistratus végezései ellen tselekednének, vagy magokat azok ellen szegezni mérészelnék, lévén már a' Királyi kegyes Regulátiónak 21-dik Tzikkellyében rendelés téve; azok eránt, a' kik a' Magistrátusbéli Tiszteknek hatalmát, és Felsőségét mots-

kos szókkal, vagy írásokkal megbántani nem iszonyodnának, végeztetik; Hogy ha valaki a' Megyebéli lakosok között, a' Magistratualis Tiszte, Helység Biráját, Notáriussát, vagy Tanátsbéljét, midőn azok a' magok hivatalokban munkások, boszszuálásnak kívánságából, vagy más akármi okból tsúfsággal, avagy tsak egyetlen szókkal is, és motskolódásokkal illetné, vagy gyalázó írásokkal boszszontaná, azoknak munkáját kissebbitené, vagy ellenek ki-kele; az olyan ember, azért mivel a' Hivatalbéli Személynek meg-bántása által, magát a' Fő hatalmat bántja-meg, a' Magistratualis Fiskus kérésére a' Fő Kapitány által azonnal egész *Homá-giumában*, az az 50. Rh. forintokban marasztasson, és büntetessen; vagy ha a' meg-bántatott Személynek mi-volta úgy kívánná, bűnéhez mérséklett testi büntetésre, a' miképpen tudniillik a' Fő Kapitánynak tettszeni fog, ítéltesen.

2. §.

Továbbá a' köznép között való betstelenítések a' Helybéli Tanáts előtt; vagy ha a' betstelenítők ugyan azon Districtusnak külömb külömb helyeiben laknának, a' meg-sértetett

Félnek *Actiója* mellett a' Districtualis Kapitány előtt íteltessenek; melly betstelenítésnek büntetése fél *Homá-giumra* határoztatik.

3. §.

Ha pedig az előre botsájtott betstelenítések különböző időben, és helyen történnének, valamint megengedtetik az, hogy egy *Actió* által keresztessenek, úgy az-is rendeltetik, hogy a' mondott *Dehonestatióknak* büntetése ahoz szabattasson, a' hány ízben gyakorlotta azokat a' motskolódó; hozzá tévén azt, hogy ha a' meggyőzetett Félnek nem lenne módja pénzül fizetni, közönséges helyen elszenvendő mérséklett testi büntetésre íteltessen. A' Pénzbéli büntetéseknek pedig a' Törvénynek értelme szerént, két harmad része a' *Birót*, egy harmada pedig az *Actort* fogja illetni; a' költségek azomban, és a' fáradságnak jutalma, mellyeket a' *Bíróság* jó lélekkel meg-határozván *Exequálni* fog, egyedül a' Felperesé legyenek.

4. §.

Végezetre, az *Instantiákban* lévő hamis elő-adásokra nézve végeztetik, hogy ha az olyan hamis elő-adások valamelly *Magistrátuális Tiszt-*

nek, vagy Tanátsnak betsületét érdekelnék, ezen Statutumnak első *Paragraphussában*; ha pedig közönséges személynek neve, vagy betsülete sértenne, ugyan ezen Statutumnak második Szakaszszában elő-adott büntetéssel fenyíttessen a' hamis vádoló. Hogy ha pedig az ilyen hamis vád Ő Felsege, vagy a' Jász, és Kun Megyéknak fő Tisztsége eleiben adattatna, akkor a' fel-adó, az 1567-dikbéli 9. és az 1723-dikbéli 63. *Articulusok* értelméhez képeest *poena talionis*, az az olyan büntetésre ítéltessen, a' milyen büntetést érdemlett volna az általa bé-vádoltatott személy, ha az ő vádja igaz lett volna.

HARMADIK STATUTUM.

A' Vakmerő Törvénykezőkről

1. §.

HOGY eleit lehessen venni a' Vakmerő Törvénykezéseknak, és ezek által másoknak okozni szokott alkalmatlanságoknak, ennekutánna, az ilyen vakmerő Törvénykezők, a' kik tudniillik minden Törvénszékeken meg-buktak, élő vagy fél *Homágiumokon* kívül, a' haszontalan okozott költségeket-is, és a' fáradságnak az

Executio alkalmatosságával a' Biróság által meg-határozandó díjját megfizetni köteleztetnek; ha pedig szegénységek miatt nem fizethetnének, mérséklett Testi büntetésre, vagy az ellenkező Félnék tejendő szolgálatra, melly szolgálathoz mennyiségét az exequáló Biróság fogja meg-határozni, büntetessenek; azzal a' meg-jegyzéssel, hogy a' ki az el-kezdett pert egy esztendőnek el-folyása alatt elégséges ok nélkül nem folytattya, keresetétől azonnal essen-el, és azt tsupán *Novum*, vagy Újj per által kezdheti ismét-el, meg-fizetvén a' másik Félnék a' költségeket.

2. §.

És mivel a' tapasztalás bizonyítaná, hogy sok perek tsak azért támasztatnak, mivel a' Feleket a' Prókátorok ingerlik, 's biztatják, hogy Törvénytelen Kereseteket meg-fogják nyerni, 's ugyan e' végett magokat mint egy erővel kötik, másként a' Feleknek eszek ágában sem vólna, hogy perlekedjenek, és másokat nyughatatlankodtassanak; Innen meg-határoztatik, hogy ezekben a' Districtusokban a' per folytatás más Prókátoroknak meg-ne engedtesse, hanem tsak azoknak, a' kik igaz lelküségek-

ről, mérséklett, és egyenes indulat-tyokról esméretesek. A' kik tehát az elő - számláltakban magokat bűnösök-ké tennék, azok, és az olyanok, halgatásra fognak kényszerítetni, sőt ha a' környül - állások nagyobb büntetést kívánnának, a' vakmerő Törvényke-zők ellen fellyebb diktált birság a' Districtusokban találtatható jószá-gokból *Executio* által vétessen-meg rajtok.

NEGVEDIK STATUTUM.

A' *S u c c e s s i ó r ó l*.

1. §.

Meg-hagyatván kinek kinek aza' szabadsága, hogy a' maga által kere-sett javakból szabadon rendelkezhes-sen; Hogy ha az ilyen *Aquisitor* Tes-tamentom nélkül halna-meg, és Öz-vegye nem maradna, annak minden Ingó java Fiai, és Leányi között egyenlően osztasson-el; az Ingatlan javak, vagy fekvő jószágok pedig a' Fiaikat illetik; úgy mindazonáltal, hogy ezek a' magok Leány testvéreit, azoknak jussok, vagy részek szerént, annyi Summából, a' mennyin az a' fekvő Jószág szereztetett, pénzüll fi-zessék-ki. Hogy ha pedig az illetén

Ingatlan javak nem pénzen, hanem Testamentom által, vagy hűséges szolgálatokért szereztettek, azok betsül-
tessenek-meg, és a' betsű szerént való árából fizettessenek-ki a' Leányok.

2. §.

Ha azomban a' Férfi ág el-fogyna, a' Leány ágon lévők succedálhatnak az Ingatlan javakban, még pedig azok, kik ugyan azon egy Gradusban vannak, fejenként, a' kik pedig különböző Grádusban, törökönként; úgy mindazonáltal, hogy a' közönséges, és a' jószágot illető különös terheket hordozni köteleztetnek; és jöllehet az utolsó mag nélkül való Férfi az Ősi Ingatlan javakból a' Leány ágnak kárával egy átallyában nem rendelkezhetik; azon summának mennyiségéhez képest mindazonáltal, a' mellyel a' Leányok ebből a' Jószágból a' férfiak által már az előtt ki-fizet-
tettek, a' szabad rendelkezés nálla meg-hagyatik.

3. §.

Ámbár azomban szabadságok légyen a' Fiaknak, hogy a' Leányokat az Ingatlan javakból ki-fizethessék; azt mindazonáltal nem tselekedhetik akkor, mikor az *Aquisitor* Atyafiak-

nak egyike Fiaikat, másika pedig Leányokat hagyja maga után; mivel ebben az esetben a' Leányok úgy gondoltatnak, mintha Férfiak vólnának, *pro praefectis*, 's ugyan azért, valamint ők az Attyokról maradt javakat meg-tarthatták, úgy ő róllok tsupán a' Fiakra fog maradni, és már ezeknek szabadságokban fog állani az ő Leány testvéreiket pénzül ki-elégíteni.

ÖTÖDIK STATUTUM.

Az Özvegy Aszszonyok Jussáról.

I. §.

Az Özvegy Aszszony, férjének halála után, ha a' kereső Férfj másképen nem rendelkezett, annak jószágában tsak úgy fog maradni, hogy abból élyen, nem pedig mint tulajdonos; úgy hogy ha ő meg-halna, vagy pedig máshoz Férfjhez menne, a' Fekvő javak azonnal a' Fiakra szállyanak; A' mi illeti mindazonáltal a' földben fekvő summát, és az Ingó jószágot, azokból az együtt kereső Özvegy maga jussához képest, tudniillik a' Fiaival és Leányival egyenlő egy portzióból szabadon rendelkezhetik; sőt ha a' Férfj, minden

mag nélkül meg-halna, 's maga jószágáról másként nem rendelkezett volna; az olyan esetben, a' hol tudniillik semmi más maradék nints, melyet a' Jóság illetve, mind az Ingó, mind az Ingatlan javak, az életben meg maradt Özvegyre tulajdonos jussal szállyanak, úgy hogy ő azokról szabadon rendelkezessen. A' Helybéli előljárók azonban szorosan vigyázni köteleztetnek, hogy az Özvegy Aszszonyok Férjekről maradt javaikat gyermekeiknek károkkal elne prédállyák, ha pedig prédálni tapasztaltatnának, *Sequestrum* alá kelletik venni a' Jóságot.

2. §.

A' más rendű Özvegyek pedig, a' kik köz-keresők nem voltak, és más házasságra léptek, a' Hit-résznél *Dos*, a' jegybe, vagy házassági ajándékba adott Portékáknál, *res paraphernales*, a' szüleik házoktól Férjéhez vitt javaknál (ha tudniillik azok Férje Jósága közzé elegyedtek) és a' házasság ideje alatt Férjek által keresett Ingó javakból, egy résznél egyebet az Örökösöktől nem kívánhatnak; következésképpen, ha Testamentomot kívánnak tenni, tsupán azokról testálhatnak; a' melly Javak, tudni-

illik a' Hit-rész, a' Jegy, vagy Házasági ajándék, és a' magával vitt Jószág olyan elsőséggel birnak, hogy azokat a' Férjnek az Özvegy által nem *subscribált* minden adósságai előtt ki-kellettik szakajtani.

3. §.

A' mi pedig az Özvegyek Hit-részét illeti: a' törvényes Hit-rész, *Dos legalis*, ahozképest mérsékeltetik, a' mennyi a' redemptionalis summa, vagy a' másként vett földeknek ára, és ha az ősi javakból nagyobb Hit-rész ajánlatna a' Feleségnek, az örökösök nem lesznek kötelesek többet adni annál, a' mi itt meg-iratott; mindazonáltal a' tulajdon keresményből lehet mérséklett Hit-részt írásban-is ajánlani.

HATODIK STATUTUM.

A' vevésről, és adásról.

1. §.

Valamint a' Királyi kegyes Régulációnak 13-dik tzičkelye kívánja, az Ingatlan jószágoknak örökös eladása mindenkor a' Helybéli Tanács előtt mennyen véghez, és a' Fundusok könyvében, vagy más arra különösen rendelt Protocollumban be-irat-

tasson, azok az adások pedig, melyek nem a' Tanáts előtt lesznek, úgy tartassanak, mint ideig valók, kivéven az olyan örökös el-adásokat, melyek rendkívül való szükségben történnek, mert az olyan örök Fassiók, bár különös falak között készültek-is, magok erejekben meg fognak maradni. Az olyan örökös eladásokat továbbá, mellyek a' Tanáts előtt készülnek, a' Notárius a' Protocollumban irván, egy úttal az is fel-tegye, hogy az el-adó, és a' megvevő, vagy azoknak meg-hitelezett embereik, *Plenipotentiáriussaik* személlyesen jelen voltak, és hogy ezen utólsók miképpen mutatták-meg *Plenipotentiájokat*; úgy a' jelenlévő Tanátsbélieknek neveiket-is bé-írni köteles lészen, 's úgy osztán adja-ki a' Feleknek az adásról, és vételről szokott stilussal el-készült, Helység Petséttyével meg-erősített, és maga által *subscribált* bizonyosság levelet, vagy *Contractust*. Azon esetre pedig, ha a' Fassióknak *Protocollumban* való írásakor az örökös eladásnak említése ki-maradna, és ezen az okon idő jártával valaki az el-adott jószágot zálogos jussal vissza venni kívánná, ha tsak a' kereső Fél a' neki adott *Contractussal*, vagy ha *Contractus* nem iratott, a' még életben lévő Tanátsbéliekkel, vagy ha azok meg-hól-

tak, más tanúkkal meg-nem bizonyította, hogy azon el-adás valósággal zálogos volt, úgy kell azt tartani, mint örökös adást, és vételt.

2. §.

Hogy pedig eleit lehessen venni az olyan perlekedéseknek, mellyek a' meg-nem intésből, *ex neglecta praemonitione*, vagy a' káros következésből, *ex praejudicio* veszik eredeteket, meghagyatik; hogy a' Tanáts eleibe terjesztett el-adás, a' Nótárius és egy Tanátsbéli által a' testvéreknek, szomszédoknak, és másoknak, a' kiket azon jószágnak meg-vétele törvény szerént elébb illetne, tudtokra adattasson. Melly meglévén, az el-adó szándék papirosra leírva a' Tanáts Ház előtt táblán ki-függesztessen, hogyha a' meg-intetteken kívül többen-is vólnának, a' kik magoknak a' vételhez elsőséget tulajdonítanak, tudják magokat jelenteni. Tartoznak pedig magokat, a' táblának ki-függesztésétől számlálván, tizen öt nap alatt a' Tanátsnál bé jelenteni, és a' *Contractusban* lévő kötelezésnek eleget tenni, mert el-múlván a' tizen öt nap, ha az alatt magát senki nem jelentené, vagy ha jelenti-is, de a' *Contractus*, vagy el-adás kötelezéseinek eleget nem téssen, akárki légyen a' meg-vevő, bé-

kell a' jószágoknak birtokába botsájtani, és ennek a' bé-botsájtásnak olyan ereje fog lenni, hogy az el-adást soha semmi időben el-rontani ne lehessen.

3. §.

Midőn továbbá a' vételben való elsőség eránt több osztozó Atyafiak közt léssen a' kérdés, a' helybéli Tanáts annak ítélje az elsőséget, a' kit a' *successio* leg-közelebb illetve.

4. §.

Mivel pedig két féle rendű emberek lakják ezeket a' Districtusokat, kik közzül a' főbbek azok, kik azon alkalmatossággal, midőn a' Districtusok 1745-dik esztendőben kegyelmes Királyi meg-egyezés mellett magokat az Invalidus Katonák Pesti Háza Uradalma alól öt száz ezer forintoknak le-tételével, és ezer Lovas katonának ki-állításával ki-váltották, ezen summának, és a' mellesleg való költségeknak ki-fizetésében részt vettek, és akkor tehetségekhez képeest magoknak, és a' maradékoknak számára kész pénzen földeket szerzettek, és így a' kegyelmesen meg-erősítettett

Pri-

Privilegiumok-is főképpen ő reájok tartoznak; 's Districtusbéli *redemptus* Lakosoknak neveztetnek; a' másbéliek pedig az úgy nevezettek *irredemtusok*, a' kik ismét kétfélék, úgymint egy felől azok, a' kik a' *redemptio* alkalmatosságával bizonyos földeket felfogtak, és az ezer Lovas katonák ki-állításában-is segítettek, de mivel a' reájok esett summának le-fizetésében késedelmeztek, az akkori Nádor-Ispánynak rendelése szerint a' fel-fogott földeket (mivel azoknak ki-rendelt váltás szerint való árát le-nem fizették) el-vesztették, mellyek osztán másoknak ollyanoknak adattak, a' kik az árát le-tették. A' másik rendbéli *Irredemtusok* azok, a' kik sem *redemptio* idején, sem az ólta magoknak földet nem szerzetek, vagy pedig azután Zsellérképpen jöttek lakni a' Districtusokba, a' kik azért Zselléreknek, *Inquilinusoknak* hivattnak. Midőn tehát valamelly fundust *Irredemtus* lakosnak adnának - el, azt kell megtartani, hogy ha azt *redemtus* akarja meg-venni, elsősége légyen az *Irredemtus* felett, és az *Irredemtus* is elébb meg-vehesse, mint az *Inquilinus*. Ha továbbá több *Redemptusok* akarnák azon fundust megvenni, és sem szomszéd, sem más elsőségű lakos nem jelentené magát, vagy pedig *Redemtus*

vevők nem találkoznak; több első rendű *irredemptusok* jelentenek magokat, a' Helybéli Tanács ítéletében fog állani, hogy a' leg-jobb szolgálatú, és leg-érdemesebbnek ítéllye a' megvételen való elsőséget.

HETEDIK STATUTUM.

A' ki - költöztekről.

1. §.

Hogy eleit lehessen venni a' szabad, és határ nélkül való ki - költözésnek, melly mind a' Districtusokra, mind a' köz jóra nézve igen káros, meghatároztatik, hogy ennekutánna a' Lakosoknak ezen Megyéből ki-költözni szabad nem lészen, hanem ha arra a' Districtuális Magistrátustól engedelmet nyerendek. Ha pedig olyanok találkoznak, a' kik eladván, vagy elhagyván örökségeiket, ennekelőtte ki-költöztek, és most el-adásoknak meg-semmisítése, vagy elhagyott jussaiknak vissza-szerzése eránt pert kezdenének, mind azért, mivel a' ki-költözés végett történt eladás, mellynek különben-is maga természeti szerént örökösnek kell lenni, meg-nem semmisíttethetik, és talán már a' *Praescriptio*-is hozzá járult; mind

pedig azért, mivel a' kik fundusokat el-hagyják, azzal a' magok jussokról önként le-mondanak, és szökevény Lakosoknak tartathatnak; az ilyenek magok keresetektől azonnal el-mozdítottassanak, ki-vévén az olyanokat, kiknek a' *successio* úttyán jussa vagyon, melly még a' Districtusokon kívül lakókra- is ki-terjed, tsak hogy azon terheket, melyeket hasonló tehetségű Megyebéli Lakosok hordoznak, igazán viselleyék, 's meg fizessék. Ki-költözteknek pedig, vagy fundusaikat el-hagyóknak, tsak azokat kell tartani, a' kik a' magok örökségeiket minden kénszerítés nélkül, vagy el-romolva, vagy pedig tsak azért el-hagyják, hogy a' nyomorúságos időkb- ben a' Privilegiális terhek alól magokat ki-vonhassák; vagy más részről magok jussaikat akárminémű szin alatt másnak eladják; ellenbe azokat, a' kik haszon hajtás, vagy kereskedés végett a' Megyéken kívül múlatnak ugyan, de azomban a' magok tehetségéhez alkalmaztatt minden Privilegiális terheket, és tartozásokat szakadatlanúl hordozzák; és földeiket mások által illendően mivel- tetik, mind addig kiköltözteknek tartani nem kelletik, miglen ezen kötelessé- geket hijánosság nélkül véghez viszik.

2. §.

Azok továbbá, a' kik vagy Katonai, vagy más közönséges szolgálat, és hivatal miatt távol vagynak, vagy egyik Districtusból a' másikba által mennek, vagy pedig a' Megyéken kívül lévő Helységekben szolgálnak, vagy Hivaltalt viselnek, és azokban valóságos lakosokká nem lettek, valamint azért ki-költözteknek nem tartatnak; úgy ha ide haza lévő Attyokfiaival osztozni kívánnának, az olyan osztálynak az 1723-dik esztendőbeli 47-dik Articulushoz képpest megkelletik lenni, hogy ha mindazonáltal az osztály után a' Megyéből tovább-is kint maradni kívánnának, és másutt vállalván lakosságot, a' magok itten lévő részeit használni akarnák, ez eránt előre engedelmet kell nékiek nyerni, melly az eddig mondattak szerint a' környűl-állásokhoz képest fog réguláztatni.

NYÓLTZADIK STATUTUM.

A' Testamentomokról.

1. §.

HOGY a' Testamentom tételekben az egyenlőség meg-tartasson, és hogy

az azokra megkivántató Törvényes szokások nem - tudásából származható kérdéseknek, és perlekedéseknek eleje vétethessen, ezeknek utánna megkell tartani: Hogy ha a' Tanátsot valamelly Testamentomnak ki-halगतása véget meg-keresik, két Tanátsbéli embert küldjön-ki; különböző esetre három jámbor életű és köz hitelű lakosok (kik között egyiknek írást kellett tudni) ki-halgathatják a' Testamentomot, mellyet írásban vévén tizenöt napok alatt kötelesek a' Tanátsnak bé-adni.

2. §,

A' *Nuncupativum*, vagy szóbeli Testamentomra - is ugyan annyi Tanúk elégségesek, 's hasonlóan 15 napok alatt referálni kellett a' Tanáts-hoz a' Testálónak akarattját, mellyet a' Notárius azonnal Protocollumba vegyen. Azomban az írásbeli, *scriptum*, és szóbeli, *Nuncupativum* testamentomok közt ez a' különbség, hogy ha még akkor, mikor a' szóbeli Testamentom referáltatik, a' Testáló személy életben lészen, a' Relátio esküvés nélkül meg eshetik; hogy ha pedig az már akkor meghalt, kötelesek a' referáló Tanúk a' Testamentom valóságára meg-ésküdni, hogy ekképpen a' szóbeli Testa-

mentomban meg-eshető minden tsalárd-ság el-kerültessen. Utólyára a' Testamentom tóldaléknak, vagy *Codicillus-nak* ki-halgatására két emberséges Tanúk elegendők.

3. §.

Azon esetben továbbá, midőn a' testálni kívánó személy nagyobb tekin-tet végett, akár testamentomot, akár *Codicillust*, Magistratuális Tisztek előtt akarna tenni, azt ugyan két olyan tisz-ti személyek előtt meg-teheti; mivel azomban a' Magistratuális Tisztek a' Tanátsnak Relátiókat tenni nem tartoz-nak, azért ők magok írásbéli bizonyság levelét az előttök miképpen tett Testa-mentomról Tiszti hitelességekre a' Fe-leknek akármikor ki adhatták; azom-ban a' Testamentomot, vagy *Codicillust*, nagyobb bátorságnak okáért Gyűlés al-kalmatosságával a' közönséges Archi-vumba beadni kötelesek.

4. §.

Hogy ha pedig valaki mag, és Tes-tamentom nélkül meg-halna, semmi maradékot, kit az ő jószága illetve, nem hagyván, az olyan mag nélkül meg-haltnak javai, annak a' Helység-nek, mellynek lakossa volt, Tanátsá-

nak, és Közönségének, úgymint, a' melly a' Privilegiumoknak erejek szerint együtt véve Földes Uraságot térszen, szabad rendelkezésre fognak ezután-is szállani, és az olyan mag nélkül maradt jószág a' közönség jövedelmei közzé fog számláltatni, 's az által használtatni.

KILENTZEDIK STATUTUM.

A' Tanúknak meg - hiteltetésekről.

Szabad lévén a' Districtuális Kapitányoknak tsupán a' nékiek beadatott *Actió* mellett Biróskodni, önként következik, hogy a' Birói munkákat is, úgymint *Inquisitiókat*, *Executiókat*, *Admonitiókat*, *Oculátákat*, és más hivatalokhoz tartozó kötelességeket, ámbátor *Commissió*, vagy kiküldés nélkül, tsak hogy mindenkor mellettek lévő Esküttel legyen, véghez vihetnek; és ezen ő munkáik, azért hogy reá *Commissiójok*, vagy kiküldettetések nem vólt, hibásoknak nem tartathatnak; minden ilyen tselekedeteikről mindazonáltal az 1729-dik-béli 25-dik tzikely értelméhez képpeszt a' Districtusokhoz *Relátiót* tenni kötelesek légyenek.

2. §.

Az olyan *Inquisitióknak*, mellyek nem az egész törvényszék előtt készültek (*Collateralis*) azon törvényszék előtt, melly a' pert meg-itéli, mindenkor *Authenticáltatni* kelletik; a' mellyek nem *Authenticáltatnak*, ha tsak a' Felek meg nem-egyeznek benne, semmit sem fognak próbálni.

3. §.

A' szegényebbeknek pereikben pedig, ne hogy több költséggel terheltesse, mind a' két félnek részire ugyan azon alkalmatossággal közös *Inquisitió* tétessen, és a' Tanúk a' feltett *Deutrális* kérdéseken kívül-is, mindazokra, mellyek a' dolgot világosítják, és a' pernek velejére tartoznak, ki-kérdeztessenek.

TIZEDIK STATUTUM.

A' Praescriptióról, vagg Idómúlásról.

1. §.

Ámbátor a' fellyebb le-irt hatodik Statutumhoz képeest, melly szerént a' jószágnak által-adása után a' fassiókat invalidálni nem lehet, a' *Praescriptió* ritka esetekben kerüllyön elő, mindazonáltal ha kérdésbe jözne, annak határa a' szőlőkre, kertekre,

épületekre nézve, úgymint a' mellyek szüntelen való javitást, és gondviselést kívánnak, egy esztendő és egy nap léssen; a' földeket pedig három esztendő el-folyása alatt lehet keresni; meg jegyezvén azt, hogy ezen Megyékben-is a' just fenn-tartó törvényes esz-közök által a' *Praescriptio* közben közben el-romolhat.

2. §.

Az Appellálásnak *Praescriptiójára* nézve az végeztetik, hogy a' Felek a' Sententiának meg hallására az első Biróság által mindenkor elő hivattassanak, és azok ha appellálni akarnak, az appellátát (mellyet az Actorátus kérdésében-is meg-kell engedni) mindjárt az nap fel-tegyék; mert különben nem léssen nékik szabad appellálni. Ollyankor pedig, mikor a' Processus felsőbb Törvényszék által ítéltetik, ha jelen vagynak a' perlekedők, ugyan azt tartoznak tselekedni; ha pedig jelen nintsenek, a' Districtuális Kapitány, vagy Eskütt által adattasson tudtokra a' Sententia, a' kik-is annak publikálásától fogva tizen öt nap alatt, mert azután szabad nem léssen, tartoznak a' Helybéli Tanáts előtt bejelenteni, hogy ők appellálnak; mellyet ha el-múlatnának, a' Processusnak vé-

ge szakad, és a' Sententiát *exequálni* kelletik, ha tudni-illik abban az *Executio* meg-vagyon parantsolva, a' Processust pedig tsupán *Novum* által, a' jószágoknak birtokán kívül, lehet ismét el-kezdeni.

3. §.

Azokban az esetekben továbbá, hogy ha valaki az egyszer meg-tett osztályt magára nézve károsnak ítélvén, újat kívánna, vagy az elsőt igazíttatni akarná, azt a' meg-tett osztálytól számítván három esztendő alatt munkába vegye; mert el-telvén a' három esztendő, és az 1729-dikbéli 36-dik *Articulus* szerént a' just fenn tartó eszközöknek sem lévén semmi helye, az olyan keresetet a' *Praescriptio* semmivé teszi. Azomban az új osztályok, vagy a' régiek meg-igazíttatások eseteiben kötelesek magokat a' Megyebéli Birák azon 36-dik *Articulus* rendelkezéséhez szorossan tartani.

4. §.

Az adósságok *Praescriptiojára* az 1729-dikbéli 27-dik *Auszugális*, vagy Laistromos adósságoknak bé-próbállására, és megkivántató környűl állásira nézve pedig az 1723-dikbéli 53-dik tzikelyeket kelletik tellyesíteni.

TIZEN EGGYEDIK STATUTUM.

Az adósságokról.

I. §.

HOL, és mikor kellyen az adósságokat intabuláltatni (az elsőség végett Protocollumba iratni) már arról vagyon rendelés téve, a' Királyi kegyes Regulátiónak 13-dik tzikkelyében. Többire meg-határoztatik, hogy azon esetben-is, midőn az adósnak javai, már más *Creditornak Executio* mellett által adattak vólna-is, a' Processus kezdete előtt történt *Intabulatio* elsőséget tulajdonittson. Hogy ha pedig ugyan azon egy *Cridális* Processusban több *Creditorok* öszve jönének, és nem vólna mindeniknek kielégítésére elégséges Fundus, és a' *Contractusok* sem vólnának intabulálva, akkor az elsőséget a' *Contractusnak* idejétől kelletik meg-határozni. Azon történetben pedig, a' hol hasonlóképpen semmi *Intabulatio* nem tétetett, egyik vagy másik Creditor azomban ámbátor későbbi *Contractusú*, Birói hatalom által, vagy másképpen magának elégtételt szerzett, nem álván ellent az, hogy a' *Contractusa* későbbi; az adósnak javait magánál meg-tarthattya, szabad lévén a' többi *Creditoroknak*, az Ingatlan javakra

nézve esztendő, és egy nap alatt *superinscriptionalis* Processust kezdeni.

2. §.

A' mi az intabulációnak valóságát, és külső törvényes formáját illeti, igen-is megkivántatik, hogy az *Intabuláció* alkalmatosságával a' *Contractusok* magok valóságában előmutattassanak, és a' *Protocollumba* egészen be-irattassanak, különben az *Intabuláció* semmit sem fog érni. Ha mindazonáltal *Contractus* nem volna, azomban a' jelenlévő adós, az adósságot el-esmerné, az által a' *Contractusnak* nemléte ki-pótoltatik, és ez az el-esmerés ollyba tartatik, mintha a' *Contractus* mutattatott volna-elő.

3. §.

Többire midőn Biró eleiben kél a' dolog, az adósságnak bé-próbálására maga az *Intabuláció* nem elégséges, mert tudva vagyon, hogy sokszor az adósság ki-fizettetik, a' nélkül, hogy a' ki-fizetés az *Intabulációnak* alá irattatna; azért-is illyenkor magát a' *Contractust* kell bé-mutatni, vagy más módon kelletik az adósságot meg-próbálni. Azomban az innen származható több több perlekedéseknek elkerü-

lése végett meg-határoztatik, hogy ha az adósság *Intabulálva* vólt, midőn ki-fizettetik, annak bé-bizonyítása végett, a' ki-fizetés ugyan azon *Protocolumba* fel-jegyeztessen.

TIZEN KETTŐDIK STATUTUM.

A' hatalmaskodó tselekedetekről.

1. §.

Ha valaki mást tetemesen megver, meg-sebesít, rabbá tészén, más ház-
ra erőszakkal és lármával rohan, in-
gatlan jószágát el-foglalja, az olyan
a' Magistratuális Fiskális által a' fő
Kapitány Törvényszéke eleibe állít-
tatván, tetteinek környűlláallásihoz kép-
pest büntettessen-meg.

2. §.

A' kisebb hatalmaskodásokban pe-
dig, ha azokat egy Helybéli Lakosok
követik-el, azon Helységnek Tanátsa;
ha pedig több Helységnek lakosi belé
egyelednek, a' Királyi kegyes *Regulá-
tióknak* első és második tzikkelyeikhez
képpest, azon *Districtusnak* Kapitán-
nya légyen a' Biró; melly kisebb ha-
talsmaskodásnak a' büntetése ezen *Dis-
trictusoknak* bé-vett szokása szerént,
fél vagy élő *Homágium*, tudniillik 25
forint, az eszközűl fel-vett minden

személy részéről pedig 12 forint fog lenni, ezenkívül a' költség és kár, a' Biróságnak jó lélekesméret szerént való betsúje szerént téríttessen-meg.

3. §.

Ha továbbá valamellyik Communitás, vagy maga hatalmaskodást tselekszik, (*Actum minoris potentiae committit*) vagy az ő nevében és parantsolatyára olyan mivelletik, azt a' Communitást olly formán érdeklik az 1613-dik-béli 23-dik tzikkelyben, és Országunk más törvényeiben a' hatalmaskodók ellen ki-szabott büntetések, hogy ha meg-fog bizonyosodni, hogy az az erőszakoskodás, minden vég, és fundamentom nélkül, következésképpen nem a' maga jussainak óltalmazására, és fent-tartására mivelletett, a' büntetést maga a' Biró és Tanátsbéliek tulajdon erszénnyekből a' Communitás Cassájának meg-téríteni köteleztetnek.

4. §.

Ha pedig valaki a' Helységeknek, vagy Pusztáknak határát, mellyeknek tudniillik békességes birtokokban vagynak, kaszállással, szántással, tilalmas legeléssel, meg rontaná, vagy

éppen el-pusztítaná, és az által határ-béli villongást bé-hozni igyekezne; az olyan a' Magistratuális Fiscális *Actiója* mellett, mint a' közönséges tsendességnek meg-háborítója, és a' más jószágának el-foglalója, a' Fő Kapitány által a' hatalmaskodók ellen rendelt büntetésekben marasztaltasson, vagy a' terhelőbb környül-állásokhoz képepest keményebben-is megbüntetessen. A' ki pedig az ollyas há-tárokat, vagy különös lakos birtoká-nak barázdáját-is, nem rontaná ugyan-el egészszén, hanem tsak lassan lassan foglalná, és e' szerént maga birtokát tovább terjeszteni igyekezne, bé-panaszolván a' megsértetett Fél maga dol-gát azon Helység Birájának, a' hol a' meg-sértő Fél lakik, 12. forintra büntettes-se, mellyet ha ismét tselekedne, a' büntetés meg kettőztessen, és az oko-zott költségnek meg-térítésére-is köte-leztessen.

5. §.

Többire, valamiképpen az elő-számlált birság büntetéseknek fele a' Biróságot, fele pedig a' Felperest il-leti; úgy a' szegény ember ellen foly-tatott perben a' pénzbéli büntetés mér-séklett, és a' Biróság által meghatáro-zandó testi fenytékké változtathatik,

mellyek közzül mellyiket visellye, a' meg-győzettegett fél választására hagyatik; hozzá adván itt azt, hogyha a' Felperes az eránt meggyőzettegett, hogy méltatlanúl háborgatta az Alperest, a' fellyebb le-írt mód, és büntetések szerént, a' méltatlanság dijjában (*poena indebitae*) marasztaltatik.

TIZEN HARMADIK STATUTUM.

Az Esküvésről.

1. §.

Az olyan Perekről, mellyek valamelyik Félnek esküvése, vagy Hit le-tétele által végeztetendők, meg-hagyatik; hogy a' Helybéli Birák, sőt a' Districtuális Kapitányok által hozatandó Sentiák-is, minekelőtte a' Hit le-tétettnék, akár appellálatnak, akár nem, a' végett, hogy meg-lehes-sen tudni, ha lehet-é az 1729-dikbéli 27-dik Articulusra alkalmaztatni? a' Fő - Kapitányi Törvényszékre által küldessenek; külömben az egész *pro-cedúra* ollyba fog tartatni, mintha nem-is lett vólna.

